

OPINIA ASOCIAȚIEI JUDECĂTORILOR "VOCEA JUSTIȚIEI"

referitor la Conceptul privind evaluarea extraordinară a judecătorilor și procurorilor

În continuare, Asociația Judecătorilor "Vocea Justiției" prezintă Opinia cu privire la Conceptul privind evaluarea extraordinară a judecătorilor publicat pe pagina web a Ministerului Justiției pe 15 noiembrie 2021.

- 1. În primul rând, atunci când este vorba de evaluarea judecătorilor, trebuie să ținem cont de faptul că deja există mecanismul de evaluare, inclusiv extraordinară, care este reglementat de Legea Nr. 154 din 05-07-2012 privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor, iar în art. 13 al Legii este indicată noțiunea evaluării extraordinare și cazurile când ea se inițiază.**

Într-adevăr, în ultimii ani, s-a adevărit fără echivoc că mecanismul de evaluare care există nu este efectiv și nu se aplică corect și coerent. Asociația «Vocea Justiției» de mai multe ori a criticat mecanismul de evaluare și din punctul de vedere că această evaluare e prea formalizată, se pune accent mai mult pe anumite criterii formale cum ar fi (vechimea în muncă, participarea la grupuri de lucru și comisii în cadrul instanței, certificate formale de cunoaștere a limbilor străine și a tehnologiei informaționale, etc), nu se pune accent pe evaluarea reală a competențelor acestuia, nu se ia în considerare reputația sa în spațiul public, respectarea normelor de etică și conduită judiciară. Din punct de vedere a necesității corespunderii candidaților în comisia de evaluare standardelor de evaluare a celorlalți judecători, constatăm că nu este prevăzută această condiție și nici nu este prevăzută modalitatea de a verifica dacă candidatul corespunde standardelor de evaluare.

Referitor de evaluarea integrității judecătorilor nu există un mecanism clar și efectiv, care ar putea asigura că colegiul de evaluare a CSM are resursele necesare pentru evaluarea integrității judecătorilor din interiorul sistemului judecătoresc. De exemplu – colegiul de evaluare nu are acces la resursele informaționale gestionate de autoritățile și instituțiile publice de stat respective și nu este prevăzută instruirea membrilor colegiului referitor la metodologia și practica verificării integrității judecătorilor și candidaților la funcția de judecător.

Având în vedere cele expuse este evident, că sistemul judecătoresc este lipsit acum de un mecanism de «curățire» din interior, dar de această curățire sistemul judecătoresc are nevoie permanent ori de câte ori se efectuează evaluarea de către colegiul de evaluare, nu numai în cazul evaluării "ad hoc".

În situația de criză, în care astăzi se află sistemul judecătoresc, mai eficient și cu efect durabil, ar fi să ajustăm mecanismul de evaluare intern, să asigurăm alegerea în colegiul de evaluare a judecătorilor, a unor persoane integre, inclusiv din partea societății civile și să-i oferim resursele necesare pentru evaluarea nu numai integrității, dar și a profesionalismului judecătorilor.

- 2. Referitor la CSA (Colegiu Separat de Apel), care este indicat în Concept în partea a 3-a, atragem atenția că crearea CSA după conceptul propus necesită și modificarea**

Constituției, în caz contrar, acest Colegiu este perceput ca o instanță extraordinară de judecată, ceea ce este expres interzis de Constituție la art.115 alineat 3: ”Înființarea de instanțe extraordinare este interzisă.”

Mai mult decât atât, acest Colegiu separat de apel, înființat neconstituțional, nu corespunde nici cerințelor art. 6 § 1 CEDO, care prevede dreptul la un proces echitabil și anume: ” Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.”

Având în vedere principiul statului de drept, inerent în sistemul Convenției, o „instanță” trebuie să fie întotdeauna constituită „potrivit legii”, în caz contrar, aceasta este lipsită de legitimitatea necesară într-o societate democratică pentru a audia cauzele persoanelor de drept privat.

„Legea” la care face referire art. 6 § 1 CEDO, nu este doar legislația referitoare la stabilirea și competența organismelor judiciare, ci și orice altă dispoziție de drept intern. Este vorba în special de dispoziții referitoare la independența instanței și durata mandatului membrilor săi, precum și la imparțialitate și existența unor garanții procedurale.

Dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 § 1, impune să fie audiată cauza de către o „instanță independentă și imparțială”. Noțiunile „independență” și „imparțialitate” fiind strâns legate, dar în Concept se propune ca componența MIM să fie aprobată de Guvern și ulterior de Parlamentul, iar judecătorii CSA, în rândul său, sunt selectați de MIM, propuși în funcție de către CSM și numiți prin decret prezidențial.

Prin urmare și componența MIM conform Conceptului este aprobată de Guvern (puterea executivă), și ulterior de Parlament (puterea legislativă) și aprobat de Executiv și Legislativ. MIM selectează persoanele, care nu sunt parte a puterii judecătorești, pentru propunerea de numire în calitate de judecători, prin decret prezidențial. În cazul dat există riscul sporit ca și componența MIM și completul CSA să fie dependenți și loiali politicului (Executivului și Legislativului). Mai mult decât atât, nu este clar ce statut vor avea acei ”judecători” numiți în CSA: Judecători temporari? Judecători permanenți? Cum vor fi ei evaluați, din punct de vedere al competențelor profesionale, cum vor fi salarizați, ce regim de incompatibilități li se vor aplica și cine va verifica aceste incompatibilități, în prealabil numirii lor, MIM sau CSM? Actualmente, pentru a deveni judecător în RM, potrivit Legii cu privire al statutul judecătorilor, există două căi: absolvirea Institutului Național al Justiției, evaluarea de către Colegiul privind selecția și cariera judecătorilor și participarea la concurs în CSM sau susținerea examenului în fața Comisiei de absolvire a Institutului Național al Justiției, evaluarea de către Colegiul privind selecția și cariera judecătorilor și participarea la concurs în CSM. Ulterior aceștia devin judecători de nivelul primei instanțe, nicidecum nu sunt judecători de nivelul instanței de apel din prima zi de la numire. Numirea unor judecători ad-hoc de nivelul Curții de Apel, care să examineze contestația împotriva Deciziei de evaluare a sa, reprezintă încălcarea și a articolului 13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) care prevede dreptul la un recurs (cale de atac) efectiv:” Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul de a se adresa efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

O altă întrebare, care nu este rezolvată prin Concept, sunt garanțiile procedurale și durata mandatului acestor judecători, care vor fi parte a unui mecanism ad hoc, ori Anume garanțiile procedurale și instituționale, procedura și calea de selectare și numire, durata mandatului, toate acestea, în cumul, asigură independența și imparțialitatea instanței în corespundere cu sensul și spiritul prevederilor articolului 6§ 1 CEDO.

Crearea unui colegiu separat de judecători ad-hoc (7 judecători), care să nu fie parte din judecătoria existenți (adică care nu au statut de judecător), dar să aibă împuterniciri pentru examinarea cererilor de chemare în judecată, inclusiv și împotriva Hotărârilor CSM, este lipsit de logică juridică și din punct de vedere că legiuitorul în Codul Administrativ a reglementat competența Curții de Apel pentru examinarea cererilor de chemare în judecată împotriva hotărârilor CSM, iar judecătorul nou numit, nu poate să fie propus pentru funcția judecătorului la nivel curților de apel, deoarece conform art. 6 alin. (5) din Legea cu privire la statutul judecătorului, persoana are nevoie de o experiență de muncă în funcția de judecător de cel puțin 6 ani, dar nu așa cum propune Conceptul – 10 ani de experiență în sectorul juridic (orice jurist care a absolvit 10 ani în urmă Facultatea de Drept poate considera că are 10 ani de experiență în sectorul juridic, însă aceasta, potrivit legii, nu este suficient pentru a deveni judecător al unei instanțe de apel). În sectorul juridic persoana nu examinează cauzele și nu poate brusc se devină judecător la nivelul curții de apel și să examineze, peste noapte, cererile împotriva hotărârilor CSM înaintate de judecători.

3. La 4 februarie 2021, Asociația Judecătorilor "Vocea Justiției" în colaborare cu Fundația germană Friedrich-Ebert-Stiftung, a prezentat public nota analitică elaborată de judecătoarea Victoria Sanduța, Președinta Asociației "Vocea Justiției" cu privire la posibilitatea evaluării integrității judecătorilor (http://voxjust.md/feed/doc_file-0-1613644401.pdf) , respectând Constituția, dar și așteptările societății cu privire la "curățarea,, sistemului de justiție.

În acest context, s-a propus necesitatea modificării unor prevederi ale Legii nr.154 din 05.07.2012 privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor și anume Modificarea Legii și crearea unui Colegiu unic de selecție și evaluare a judecătorilor. Actualmente, potrivit Legii privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor nr.154 din 05.07.2012, există două colegii subordonate Consiliului Superior al Magistraturii: Colegiul de Selecție și carieră a judecătorilor, care are drept scop asigurarea selecției candidaților pentru funcția de judecător, promovării judecătorilor la instanțe judecătorești superioare, numirii judecătorilor în funcția de președinte sau de vicepreședinte de instanță judecătorească și transferului judecătorilor la instanțe judecătorești de același nivel sau la instanțe judecătorești inferioare și Colegiul de evaluare a performanțelor judecătorilor, care are ca scop stabilirea nivelului de cunoștințe și aptitudini profesionale ale judecătorilor, cât și a capacității de a aplica cunoștințele teoretice și aptitudinile necesare în practica profesiei de judecător, stabilirea aspectelor slabe și aspectelor forte din activitatea judecătorilor, evaluarea integrității profesionale, stimularea tendinței de perfecționare a abilităților profesionale și sporirea eficienței activității judecătorilor la nivel individual și la nivel de instanțe judecătorești.

Acest Colegiu Unic ar putea fi compus dintr-un număr egal (de exemplu șase și șase, în total doisprezece membri) de judecători aleși de Adunarea Generală a Judecătorilor și reprezentanți ai societății civile, personalități notorii, (nu neapărat juriști, deoarece justiția nu se face doar pentru

jurisți, iar judecătorii trebuie să câștige încrederea întregii societăți, nu numai a juriștilor, însă legea ar trebui să specifice foarte clar criteriile de admitere la concurs), care să fie selectați prin concurs public de către Consiliul Superior al Magistraturii. Odată cu modificarea Legii, ar putea să fie impusă și evaluarea tuturor judecătorilor de către noul Colegiu, conform noilor criterii descrise mai jos.

De asemenea, s-a propus ca noul CSM (ales la Adunarea Generală a Judecătorilor) să adopte un Regulament nou cu privire la criteriile, indicatorii și procedura de evaluare și de selecție, numire și promovare a judecătorilor. Acest Regulament ar trebui să cuprindă în măsură egală criteriile cu privire la integritatea judecătorului, profesionalism și profilul psihologic al candidatului la funcția de judecător și al judecătorului în exercițiu. Referitor la criteriile de numire, promovare și evaluare a judecătorilor, trebuie să existe un Consiliu Psihologic pe lângă Consiliul Superior al Magistraturii, care să ofere o analiză a profilului psihologic al candidatului la funcția de judecător, dar și al judecătorilor care deja activează în sistem. Acest profil ar trebui să fie luat în considerație la evaluarea judecătorilor, deoarece integritatea ține de profilul psihologic al persoanei – cât de onestă este aceasta și capacitatea acesteia de a proceda corect în diverse situații.

Totodată, este necesară întocmirea unei declarații de integritate care să se conțină în dosarul personal al fiecărui judecător. Această declarație ar trebui să cuprindă numele tuturor persoanelor care se află în relații de rudenie/afinitate/botez, cununie, relații familiale cu persoane care dețin funcții publice în stat și funcții de demnitate publică, pentru a înlătura, atât la numire în funcție, dar și pe viitor, în activitate, orice suspiciune sau conflict de interese. Judecătorul poate avea rude în sfera publică, chiar și în politică, însă acest fapt trebuie să fie declarat și nu ascuns, pentru a evita pe viitor orice afiliere sau suspiciune din partea societății. Transparența în acest sens poate contribui la ridicarea nivelului încrederii societății în judecători. De asemenea, ar trebui redusă ponderea criteriilor statistice la evaluarea judecătorilor -simpla vechime în muncă în orice funcție juridică adună foarte multe puncte, aceasta însă nu este suficientă pentru a aprecia dacă persoana corespunde cerințelor statutului de judecător. Este necesar de a introduce criteriile de competență profesională și profilul psihologic al candidatului la funcția de judecător, precum și de a aprecia integritatea pe calea testului psihologic. Respectarea normelor de etică și conduită judiciară, motivația și interviul judecătorului ar trebui să constituie elemente și etape importante la numirea în funcție a judecătorilor. În prezent, se iau mai mult în considerare criteriile formale (vechime, certificate de instruire, note, etc.) și mai puțin criteriile personale (profesionalism, etică, reputație, integritate, motivație, interviu), care individualizează candidatul la funcția de judecător. Promovarea la o instanță ierarhic superioară ar trebui să se bazeze exclusiv pe competențele și meritele persoanei promovate, nicidecum pe relații de apropiere și interese comune cu factorii de decizie din sistem.

Promovarea în funcții administrative ar trebui să se bazeze pe dovada privind absolvirea de cursuri în domeniul managementului, dar și pe abilitățile reale, practice ale persoanei numite în funcții de administrare, accentul urmând să fie pus pe interviul persoanei și proiectul său managerial pentru funcția la care candidează. Președintele instanței trebuie să rămână doar o figură reprezentativă, care să îndeplinească rolul de reprezentant/ă al instanței în raport cu alte autorități publice și private, mass-media și societatea civilă. Pentru aceasta, candidatul la funcția de președinte/vicepreședinte trebuie să aibă capacități dezvoltate de comunicare cu publicul larg, să posede un nivel înalt de profesionalism și reputație în societate, astfel încât autoritatea acestuia să reprezinte o garanție a autorității justiției în fața societății. O soluție ar fi numirea în funcția de

președinte /vicepreședinte a decanului de vârstă din rândul judecătorilor din instanță (cu consimțământul acestuia) pentru a exclude orice luptă de putere și influență la acest nivel, deoarece nu există ierarhie între judecători, președintele și vicepreședintele fiind doar „primus inter pares” (primul dintre cei egali). În cazul în care decanul de vârstă nu consimte la exercitarea acestei funcții, dat fiind rolul președintelui/ vicepreședintelui de comunicare cu publicul larg (nu fiecare judecător dorește să îndeplinească acest rol), se numește următorul după vârstă, etc. Mandatul acestora ar trebui să rămână de patru ani, următorul fiind numit iarăși în funcție de vârstă.

4. Asociația Judecătorilor ”Vocea Justiției” solicită Ministerului Justiției consultarea Comisiei de la Veneția privind conceptul de evaluare extraordinară a judecătorilor și procurorilor.

În 2019, același concept a fost prezentat spre expertizare Comisiei de la Veneția, care s-a expus negativ asupra conceptului. Conceptul din 2019 nu conținea posibilitatea implicării CSM în evaluare, evaluarea urma să fie făcută exclusiv de membrii selectați de Guvern. Acel concept, conținea, la fel ca și actualul, această prevedere cu privire la crearea misiunii de monitorizare (MIM), comisiilor de evaluare și crearea unui colegiu separat de apel(CSA)-(instanță extraordinară).

5. Asociația Judecătorilor ”Vocea Justiției” atrage atenția politicului și societății asupra Legii cu privire la Autoritatea Națională de Integritate nr.132 din 17.02.2016, care prevede că Autoritatea Națională de Integritate este o autoritate publică independentă față de alte organizații publice, față de alte persoane juridice de drept public sau privat și față de persoanele fizice, ce funcționează la nivel național ca structură unică.

Potrivit Legii, în vederea realizării misiunii sale, Autoritatea are următoarele funcții: a) exercitarea controlului averii și al intereselor personale; b) exercitarea controlului privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților și al restricțiilor; c) constatarea și sancționarea încălcărilor regimului juridic al averii și intereselor personale, al conflictelor de interese, al incompatibilităților și al restricțiilor. Inspectorii de integritate sunt instruiți în domeniul realizării eficiente a acestor atribuții: verificarea integrității funcționarilor publici. În domeniul cooperării cu instituțiile naționale și internaționale, precum și în domeniul asigurării bunei organizări a Autorității și administrării activității de promovare a integrității subiecților declarării, Autoritatea prezintă în plenul Parlamentului anual, până în data de 31 martie, raportul său de activitate pentru anul precedent. Autoritatea este condusă de un președinte, asistat de un vicepreședinte, care sunt numiți în funcții de Președintele Republicii Moldova la propunerea Consiliului de Integritate.

Astfel, Asociația atrage atenția politicului și societății, că pentru realizarea evaluării averilor judecătorilor și procurorilor, nu este necesar de modificarea sau mai rău, încălcarea Constituției. Există deja un cadru legal pentru aceste proceduri, mai mult decât atât, potrivit Legii atât Parlamentul poate supraveghea activitatea acestei Autorități Naționale de Integritate, cât și Președintele țării poate numi conducerea acestei autorități.

6. În final, Asociația Judecătorilor ”Vocea Justiției” îndeamnă Guvernul, Președinția și Parlamentul să respecte principiile constituționale ale Statului de Drept și anume separarea celor trei puteri independente în stat: Legislativă (Parlament), Executivă (Guvern și Președinție) și Judiciară (Judecătorii) și colaborarea dintre ele pentru a oferi cetățenilor cele mai bune servicii, inclusiv justiție corectă.

Colaborarea însă nu înseamnă evaluarea extraordinară a judiciarului de către executiv sau legislativ. Colaborarea înseamnă consultarea reciprocă în vederea elaborării, adoptării și

implementării celor mai bune legi în vederea bunei guvernări a statului. Judecători loiali politicului, indiferent de culoare, nu înseamnă justiție independentă, prin urmare nici corectă. La 3 decembrie 2021 urmează să aibă loc Adunarea Generală a Judecătorilor, organul suprem al puterii judecătorești. Împiedicarea petrecerii acestei Adunări Generale sub pretextul schimbării rapide a legislației duce doar la stagnarea schimbării în sistemul judecătoresc, atât de cerută de societate. Consiliul actual al Magistraturii trebuie să fie schimbat în mod constituțional și democratic, la fel cum a fost schimbată și puterea politică, prin alegeri libere și democratice. Puterea politică a avut capacitatea să se schimbe fără lovituri de stat sau mijloace neconstituționale, sistemul judecătoresc, la fel, are posibilitatea să se schimbe prin mijloace constituționale, prin alegeri libere și democratice. Anume așa trebuie să funcționeze un stat de drept. Orice precedent neconstituțional este periculos pentru statul de drept în viitor. Dacă acceptăm acum această cale de evaluare extraordinară la cheremul politicului, ne întoarcem înapoi în timp, cu 30 de ani în urmă când justiția a primit independența, dar nu s-a folosit de ea. Acum justiția are posibilitatea să demonstreze că a învățat tema pentru acasă. Statul de Drept va începe acolo unde politicul va declara în fața alegătorilor săi că nici un ministru, nici un deputat și nici un Președinte de țară nu poate dicta hotărârea unui judecător, nu-l poate influența în nici un fel și nici nu dorește acest lucru. Judecătorii trebuie să răspundă în fața Legii, la fel ca oricare alt cetățean, dar pentru a judeca corect, este necesar să se respecte aceste 3 principii ale Statului de Drept, consfințite în Constituție:

INDEPENDENȚA JUDECĂTORULUI

”În activitatea judecătorului nu pot fi admise imixtiuni sau influențe din interiorul sistemului, exterior, inclusiv din partea celor care activează în politică, economie, finanțe, culte și media.”

IMPARȚIALITATEA JUDECĂTORULUI

”Judecătorul își va exercita funcțiile nepărtinitor și fără prejudecăți, nu va manifesta atitudine preconcepută prin exprimare sau prin fapte și nu-și va permite cuvinte, fraze, gesturi sau alte acțiuni care ar putea fi interpretate ca semne de părtinire sau prejudecată.”

INAMOVIBILITATEA JUDECĂTORULUI

”Inamovibilitatea magistraturii este dată, atât în interesul justițiabililor, cât și al magistraților. Numai atunci când magistratul se simte la adăpost de orice atingere a puterii executive sau legiuitoare, el va judeca după conștiința sa, indiferent de tot ce s-ar face despre hotărârea sa de către toți cei interesați, care oricât de puternici ar fi, nu-l pot atinge”